

naše vezi

SEPTEMBER 2023 INTERNA IZDAJA, št. 96

ZDVI SLOVENIJE, HACQUETOVA 4, 1000 Ljubljana

Poštnina plačana pri pošti 1102

ZVEZA DRUŠTEV
CIVILNIH
INVALIDOV VOJN
SLOVENIJE

naše vezi

VSEBINA 96. ŠTEVILKE

aktualno

- 3 pohod za mir
- 4 predavanja za civilne invalide vojn
- 5 spomin na bazoviške junake
- 7 po poteh prenosa ranjencev na hudem polju
- 8 pomoč prizadetim v neurjih

iz naših društev

- 10 civ maribor na potepu po slovenskih gorica
- 11 ekskurzija na rajhenburg in okolico
- 12 poletje v društvu civ ljubljana
- 15 civ primorske spozna lepe kraje doma in čez mejo
- 15 jesenski izlet v belo krajino
- 17 pot nas je zanesla na kras
- 18 vi celje v ljubljani
- 20 nagelj razstavlja

naše zgodbe

- 20 peč frajtarjev

poskrbimo zase

- 21 shranjevanje in pogrevanje hrane

šport

- 22 športne igre civ: hoja in pikado
- 22 državno prvenstvo v ribolovu
- 23 tekmovalje v streljanju
- 23 prvenstvo zdvis v šahu

Izdajanje glasila omogoča
Fundacija za financiranje
invalidskih in humanitarnih
organizacij Slovenije.

IZDAJATELJA:

Zveza društev vojnih invalidov Slovenije in Zveza društev
civilnih invalidov vojn Slovenije

UREDNIŠTVO:

ZDVIS SLOVENIJE, Hacquetova 4, 1000 Ljubljana,
tel.: 01 300 69 60

GLAVNA UREDNICA:

Aleksandra Kerin-Kovač

ČLANI UREDNIŠKEGA ODBORA:

Vladimir Pegan, Bojan Černjak, Janez Štrbenc, Andreja
Rožič, Petra Kapš

PRELOM: Zavod Lupa design

TISK: ITAGRAF d.o.o.

Drage bralke in dragi bralci Naših vezi!

Obdobje »včasih znano kot poletje« (šala!) se končuje. Prihaja jesen, pri čemer v resnici ne vemo več natančno, kaj to pomeni. Letni časi so se – tako zatrjujejo tudi strokovnjaki – nepovratno spremenili.

Katastrofalna neurja in apokaliptične poplave so bile dolgo za večino nas nekaj, kar smo gledali v filmskih zgodbah žanra filmi katastrofe. Žal so se ti filmski scenariji pretekla leta in še posebej letos odvili tudi pri nas v Sloveniji. Hudih neurij s točo smo se že nekako navadili. Zgradili smo nadstreške, ki varujejo avtomobile, če pa jih nimamo, pa veliko ljudi, ko se poleti pooblači, teka naokoli s ponjavami za zaščito avtomobilov pred točo. Na žalost pa nas toča še vedno lahko preseneti in vsako leto vsaj trikrat na poletje beremo, kako so vozniki (spet) avtomobile ustavljali pod nadvozi, da jim ne bi stolklo dragocenega konjička. Vse več je tudi mrež, s katerimi pokrivamo in ščitimo vrtnine. Prilagoditev na možnost, da bo tolkla toča se je torej že udomačila v naših glavah in (dokler nam ne uniči strehe) niti ne jamramo preveč nad izgubljenim.

Tudi s sušo se lahko nekako borimo. Zalivamo zjutraj, zalivamo zvečer – če seveda imamo dovolj vode. Malo nas je sicer šokiralo, da je bilo treba prebivalcem nekaterih občin v časih hude suše vodo dovažati, saj tega v naši deželici, ki velja za zeleno in z vodo odlično preskrbljeno, nismo vajeni. Lani je gorel Kras. Letos imamo oz. bomo imeli tako v lasti dve letali za gašenje, zato lahko rečemo, da smo tudi na to pripravljeni. Zlasti še, ker ima skoraj vsaka vas tudi društvo prostovoljnih gasilcev, ki poleg skupine poklicnih, požrtvovalno pomagajo in gasijo kjer koli je to pač treba.

Letos pa smo doživeli dva – spet popolnoma naravna – pojava, ki sta nas resno (in upravičeno) prestrašila. Najprej huda neurja z orkanskim vetrom, ki se je v Kosezah razvil v tornado. Ne vem, če ste videli posnetek – vrtnec/lijak, ki je potoval po kraju, je bil prav tak, kot smo ga vajeni iz filmov. Iztrgal in izpulil je vse, kar je imelo to smolo, da je stalo na njegovi poti. Resnična sreča je bila, da ni bilo poškodovanih ali celo smrtnih žrtev.

In ko smo mislili, da je to to – da bomo končno lahko uživali v sončnem in toplem poletju, se je zgodila katastrofa res apokaliptičnih razsežnosti. Neverjetno intenzivno deževje je napolnilo struge rek in (še preden so se sploh lahko resno začele odpravljati posledice prej omenjenega tornada) povzročilo poplave neverjetnih razsežnosti. Odnášalo in uničevalo je ceste, reke so spremenile struge, spodkopale temelja hiš, uničevale in odnašale vse, kar jim je bilo na poti. Nekateri ljudje so izgubili dobesedno vse. Tudi življenja.

Narava nam tako v vsej svoji mogočnosti kaže, kaj smo ji naredili in kako se nam to lahko vrne kot bumerang. Z naravo ne moremo sklepati kompromisov, se pogajati in izmenjavati argumentov. Narava bo storila, kar bo storila, če bodo za to izpolnjeni pogoji. Glavni je seveda segrevanje ozračja, k čemur ogromno prispevamo sami – kot človeška vrsta. Glede na poročila in raziskave klimatologov in vremenoslovcev smo že tako daleč, da dejanja posameznika skoraj ne pomenijo ničesar več. Premalo je, če nekaj posameznikov avto zamenja za kolo in pešačenje (za javni prevoz vemo, da je podpopovprečno razvit), rešitve lahko iščemo samo še na globalni ravni. Tudi samo državna raven ni dovolj. Torej vsi skupaj, kot človeštvo. In upajmo, da še ni prepozno.

Ker bi rada za konec vseeno dopisala še kaj pozitivnega, naj pripomnim, da pa smo ob vseh teh katastrofah vsi pridobili neka nova znanja. O vremenu in podnebnju. Zdaj znamo odlično »brati« radarske slike in napovedati, po kateri poti bodo šle nevihte in tudi, kako hude utegnejo biti. Sami tako vemo, kdaj potrebujemo dežnik in kdaj bi bilo piknik v naravi dobro prestaviti. Mar ne?

Naj bo jesen lepa in brez poplav.

Aleksandra K. Kovač
Urednica Naših vezi.

POHOD ZA MIR – MIR JE REZULTAT DEJANJ

Letos mineva 42 let, odkar je generalna skupščina Združenih narodov 21. september razglasila za mednarodni dan miru, za dan, ko naj bi ljudje slavili mir in kot dan svetovnega premirja in nenasilja.

S tem je skupščina ZN-ja povabila narode in ljudi, naj na ta dan spoštujejo prekinitev sovražnosti. Skupščina je prav tako pozvala države članice, organe ZN-ja ter regionalne in nevladne organizacije, naj praznujejo ta dan in sodelujejo pri vzpostavljanju svetovnega premirja.

Skupna aktivnost vseh članic Svetovne federacije veteranov (SFV) je Pohod za mir, ki se 21. septembra po enakem scenariju odvija v vseh prestolnicah držav, katerih veterani so člani svetovne federacije. Ključni del scenarija je branje poslanice generalnega sekretarja OZN-a, minuta tišine za padle bojvnike v vseh vojnah ob 12. uri in nacionalno mirovno sporočilo. Pohod za mir v Sloveniji vsako leto organizirajo slovenske članice SFV: Zveza združenj borcev za vrednote NOB Slovenije, Zveza društev vojnih invalidov Slovenije, Zveza veteranov vojne za Slovenijo, Zveza policijskih veteranskih društev Sever in Zveza društev in klubov MORiS.

Tema dneva miru 2023 je bila **Ukrepi za mir: naše ambicije globalnih ciljev**. To je poziv k ukrepanju, ki priznava našo individualno in kolektivno odgovornost za spodbujanje miru. Spodbujanje miru prispeva k uresničevanju ciljev trajnostnega razvoja, doseganje ciljev trajnostnega razvoja pa bo ustvarilo kulturo miru za vse. Letošnji dan miru je naslovil pomembne teme, kot so boj proti neenakosti, spodbujanje ukrepov na področju podnebni sprememb

ter spodbujanje in varstvo človekovih pravic.

Pohod za mir se je začel ob 11. uri pred Moderno galerijo v Ljubljani in s slovesnostjo končal pred Mestno hišo. Slavnostni govornik je bil **Dušan Plut**, geograf in ekolog, civilnodružbeni aktivist, prepoznaven in dosleden bорец za varstvo okolja in uveljavitev modela trajnostnega razvoja ter član predsedstva Republike Slovenije 1990-1992. Poudaril je, da če je kdaj, je v teh večplastnih kriznih globalnih razmerah skrajni čas za miroljubne odnose med narodi in državami sveta in za mir, sožitje in sobivanje človeške vrste in drugih zemeljskih vrst, za ohranjanje žive in nežive narave, in nadaljeval: *»Zgolj hkratna rešitev obeh globalnih problemov je po mojem mnenju najbolj urgentna in najbolj zahtevna naloga. Po skupnem kazalcu porabe naravnih virov in obremenjevanja okolja človeštvo potrebuje že 1,7 planeta, bogate države, kamor štejemo tudi Slovenijo, pa najmanj tri Zemlje, imamo pa zgolj eno. Rušilne posledice podnebni in drugih okoljskih sprememb nas dobesedno silijo, da končno začnemo spreminjati ekonomski model stalne rasti porabe naravnih virov.»* Plut je spomnil na nedavne poplave v Sloveniji in vpliv dolgoletnih nedelujočih politik, zanemarjenega in podhranjenega finančnega urejanja vodnih tokov in ravnanj človeka za njihovo neizbežno udejanjanje. *»Ponovno izpričani izjemni solidarnosti in požrtvovalnosti državljanov in organizacij mora slediti ustrezna sonaravno zasnovana državna in občinska prostorska politika,«* je prepričan Plut.

Posebej je opozoril na vojno v Ukrajini, pri čemer je kristalno jasno, kdo je agresor in kdo žrtev vojaške agresije. Poudaril je, da vojna sredi Evrope spet smrtonosno opozarja na strukturno nesposobnost svetovne in evropske varnostne politike. Po njegovem mnenju je Slovenija kot nestalna članica Varnostnega sveta ZN-ja s tem pridobila dodatne mehanizme, da se nemudoma vključi v diplomatska prizadevanja za prekinitev vojaških spopadov v Ukrajini. Nagovor je sklenil s pozivom, da bodimo skupaj, kot posamezniki in pripadniki skupnosti, aktivni v procesih vzpostavljanja miroljubne, socialno pravične, sistemsko solidarne in odgovorne družbe in države.

Letos zaznamujemo tudi 75. obletnico Splošne deklaracije o človekovih pravicah (SDČP) in Konvencije o preprečevanju in kaznovanju genocida. SDČP je dokument, ki je ubesedil pričakovanja in prizadevanja za priznanje dostojanstva vseh ljudi, za svobodno življenje, za življenje brez strahu in pomanjkanja. Besede, s katerimi se dokument začne, so že skoraj univerzalno znane in te besede poudarijo, da se vsi

ljudje rodijo svobodni ter imajo enako dostojanstvo in pravice. Na priznanjih deklaracije, ki je kot prva v zgodovini določila temeljne človekove pravice, ki jih je potrebno univerzalno zaščititi, temelji celotna mednarodnopravna struktura

Navzoče je nagovoril tudi ljubljanski podžupan **Aleš Čerin**, ki je spomnil, da je bil tokratni pohod v Sloveniji že osmi, in navkljub temu, da žal o vojnah odloča peščica ljudi, izrazil upanje, da bo mir v prihodnje naša prava vrednota. Kulturni program je oblikoval Orkester slovenske policije, ki letos praznuje 75-letnico delovanja, pod taktirko maestra Nejca Bečana.

Na vrednoto miru je potrebno venomer opozarjati s pohodi, združevanji, gesli, poslanicami, gestami ali pozivi, z vsakršnimi miru posvečenimi dejanji in miru posvečenimi besedami. Ta čas je na svetu kar 55 vojnih žarišč in tudi vojna v Ukrajini, blizu nas, v Evropi žal spet dokazuje, kako mir ni zagotovljen, nikakor ni več samoumeven in samodejen. Zanj si moramo prizadevati vsi. Mir je rezultat dejanj.

Andreja Markovič

PREDAVANJA ZVEZE DRUŠTEV CIVILNIH INVALIDOV VOJN SLOVENIJE – JESEN 2023

V jesenskih mesecih na Zvezi DCIV Slovenije nadaljujemo z vsebino posebnega socialnega programa usposabljanje za aktivno življenje, in sicer s predavanji na društvih.

21. septembra je bilo izvedeno prvo jesensko predavanje za DCIV Dolenjske, Bele Krajine in Posavje, in sicer nas Temo »Koga moti staranje?«. Odnos do staranja je tema, ki je stara najbrž toliko, kolikor je staro človeštvo. Biti mlad je biti nekaj, kar si vsi želimo. Biti in ostati večno mlad pa nam nalaga kapital, ki vlaga v konkurenčnost, visoko produktivnost, hitrost, učinkovitost ... in ob tem zahteva in spodbuja (pogojuje) lepoto, ekstremno mladost in vitalnost. Kapital se boji starostnika, ker je v starosti minimalni potrošnik in izjemno velik porabnik zavarovalnih sredstev. Toda ali ni to normalno za ta čas življenja? Tedaj vendar pešajo moči, tedaj starostnik potrebuje pomoč in pripomočke, tedaj je najbolj ranljiv in pomoči potreben (če usoda ni odločila drugače). Življenje od posameznika zahteva življenje in delo. Ko se zavedamo življenja in

zdravja, se zavedamo tudi staranja.

Ali se zavedamo, da je staranje od rojstva do smrti edina trajnica in obvezni del življenja? Ali se zavedam staranja? Ali se zavedam svojega staranja? Kako spoštovati ta del svojega ali drugega življenja, če se ga ne zavedam? To so vprašanja, na katera poskušata predavatelja Rajko Škarič in predavateljica Adriana Dolinar odgovoriti na razumljiv, poljuden način. Predavanje izpostavlja izjemno pomemben odnos do lastnega življenja in minljivosti, kar je temelj družbenega osveščanja, ki v končnici oblikuje spoštljiv kolektivni odnos do staranja, starostnika in umirajočega.

29. septembra so člani DCIVS Ljubljana prisluhnili predavanju »Koliko gibanja potrebujemo«. Predavateljica Katja Simić ni samo teoretično opisala vaj, am-

pak tudi praktično pokazala tiste vaje, ki so primerne za naše uporabnike.

Zadnji teden oktobra bo še posebej pester, saj bodo v enem tednu strnjena kar štiri predavanja. 24. oktobra za DCIV Gorenjske, 25. oktobra za DCIV Dolenjske, Bele krajine in Posavja in 27. oktobra za DCIV Celje. Teme predavanj bodo *Izkušnje bolezni in terapevtski donos, kako bolezen izkušamo na svoji koži, odnos zdravnik-bolnik in novejši načini izobraževanja, ki ga krepijo*. Predavala bo dr. Barbara Hrovatin.

25. oktobra bo predavanje tudi za DCIV Ljubljano. Tema predavanja dr. Ladislava Golouha bo *Psihosomatska medicina - kako psihične težave vplivajo na telesne težave*.

Civilne invalide vojn posameznih društev CIV vabimo, da se predavanj udeležijo. Povabilo jim bo poslalo matično društvo. Poleg druženja boste pridobili tudi nekaj novega znanja.

Andreja Rožič

Foto: Samo Urbančič

BAZOVICA 2023: OHRANJANJE SPOMINA NA BAZOVIŠKE JUNAKE

Na začetku septembra smo se na slovesnosti pred spomenikom pri Bazovici spet spomnili štirih junakov, ki jih je 6. septembra leta 1930, le nekaj ur po obsodbi posebnega sodišča za nacionalno varnost, usmrtil fašistični režim.

Bazoviški junaki: Ferdo Bidovec, Zvonimir Miloš, Franjo Marušič in Alojz Valenčič, člani tajne protifašistične organizacije so bili pred 93. leti ob zori ustreljeni v hrbet.

Letošnje slovesnosti so se med predstavniki Slovenije udeležili ministrica za zunanje zadeve **Tanja Fajon**, veleposlanik v Rimu **Matjaž Longar** in slovenski generalni konzul v Trstu **Gregor Šuc**. Navzoč je bil tržaški škof **Enrico Trevisi**, župan Trsta in župani ter županje okoliških občin. Slovesnosti se je udeležila tudi slovenska senatorka v italijanskem parlamentu **Tatjana Rojc** ter predstavniki slovenskih organizacij iz zamejstva in predstavniki borčevskih organizacij.

Slavnostna govornika sta bila Tržačan **Livio Isaak Siroich** ter **Milan Wutte**, predsednik Zveze koroških partizanov in prijateljev antifašističnega odpora.

Udeležencem je dobrodošlico izrekel Milan Pahor, predsednik Odbora za proslavo bazoviških junakov pri Narodni in študijski knjižnici. Poudaril je, da se pomen Bazovice povečuje in da je Bazovica kraj, kjer se srečujejo ljudje dobre volje. Spomnil se je dogodkov na Bazovici in dodal, da bi morali k štirim junakom prišteti še Antona Gropajca, ki je za posledicami mučenja umrl v rimskem zaporu. Navzoče so nagovorili tudi drugi govorci.

Tržaški škof **Enrico Trevisi**, prvi predstavnik kato-

liške cerkev na bazoviški gmajni, je dejal, da nas spoštovanje do mrtvih obvezuje k prijateljstvu in vse pozval k bratstvu.

Ministrica za zunanje zadeve **Tanja Fajon** pa je v pozdravnem nagovoru poudarila, da se moramo s pomočjo zaključkov mešane italijansko-slovenske komisije zoperstaviti nestrpnosti in populizmu. *»To mesto je opomnik trpljenja, a hkrati ponos kljubovalnosti primorskega človeka in vseh Slovencev. Je pričevanje boja za svobodo in enakopravnost! Bazoviške žrtve nemo govore o pre mnogih tragičnih usodah primorskih oziroma slovenskih družin, ko so razumevanje preglasila trenja, sobivanje konflikti, človečnost pa podjarmljenje in teror. Bazovica, tako kot Rab in številna druga mesta, je zgodba tragičnega obdobja Evrope in krutih dejanj fašističnega režima. Ni pa to zgodba o ljudeh v Sloveniji in Italiji, ki so stoletja živeli drug ob drugem in drug z drugim, ki so zmogli presegati delitve, nestrpnosti ter tudi stranpoti politike ter uvideti, da se lahko le v sodelovanju in ob spoštovanju gradi boljši svet. Zaradi tega nam je danes dano živeti v miru. Ne delamo si utvar, skupna slovensko-italijanska zgodovina je podala težke izzive. A je bila v tukajšnjih ljudeh venomer zakoninjenja vztrajnost, ki umika slabo ter utira prostor dobremu,«* je dejala Tanja Fajon.

»Smo pričevalci zgodovine! Smo pričevalci resnice! In v naših rokah je graditev skupne, na spoštovanju in strpnosti utemeljene prihodnosti. Prihodnosti, kjer bo ena najmočnejših vrednot in naše družbeno tkivo evropska solidarnost. Ta bo med nami gradila mostove. Nesnovne mostove med našima narodoma in snovne mostove, ki bodo zgrajeni v Sloveniji, kot izkaz izjemnega sočutja in požrtvovalnosti Italije v preteklih tednih, ko nas je prizadela največja naravna nesreča v zadnjih desetletjih. Vrednote miru, človečnosti in skupnostnega duha, za vse, za kar so Bazoviški junaki dali svoje življenje, žive v nas in med nami! Te nam bodo omogočile, da se

bomo skupaj soočili z velikimi izzivi, ki so pred nami,« je nagovor udeležencev zaključila slovenska zunanja ministrica.

Milan Wutte iz zveze koroških partizanov je dejal, da imajo Slovenci v Italiji in Avstriji skupno izkušnjo, trajen boj za preživetje, ki sega do današnjih dni. Pozval je k še boljšemu sodelovanju med organizacijama zamejskih Slovencev v Italiji in Avstriji. *»Kar so bili pri nas nenehni politični in družbeni pritiski po tako imenovanem koroškem plebiscitu iz leta 1920, ki ga vsaj nekateri še danes pojmujejo kot zmago nemštva nad slovenstvom, so bile pri vas razmere Mussolinijevega fašizma. Skupni imenovalec pa je bilo že tedaj tudi mejno vprašanje. Kar je bila pri nas deportacija slovenskih družin v nemška taborišča, obglavljenje t. i. selskih žrtev, množični zapori, pa tudi prva zmaga partizanske enote proti nacistom 25. avgusta 1942 na Robežu, to je bila pri vas Rižarna kot prisposoba uničevanja slovenskega življa in nato 8. septembra 1943 kapitulacija Kraljevine Italije. Skupna posledica: dogodki in uspehi odpora so bili nadvse pomemben mobilizacijski faktor za vstop Slovencev in Slovenk v oboroženi odpor. Skupaj smo se torej borili, formalni vezni člen je bil tedaj in je še danes skupni slovenski jezik, dodana vrednost pa zavezanost socialnemu napredku in pravičnosti. Že tedaj ste vedeli vi, pa tudi mi, da je narodnostno vprašanje bistveni sestavni del splošnega boja za demokratične pravice in za enakopravnost,«* je med drugim dejal Wutte.

Tržačan, raziskovalec **Livio Isaak Siroich** je najprej izrazil hvaležnost, da je lahko slavnostni govornik na tej pomembni svečanosti. Dejal je, da govori kot Italijan, ki ne zna slovensko in je zaradi tega izgubil velik del kulture dežele, v kateri živi. Povedal je, da je v svojih delih pisal o težavah manjšin v Italiji. Izpostavil je še, da je bila v času fašizma prepovedana uporaba slovenskega jezika in da tudi v povojni Italiji oblasti niso želele, da bi se Italijani učili slovenščine.

Osrednja nit kulturnega programa so bile pesmi Iga Grudna. Proslava se je tradicionalno končala s pesmijo Vstajenje Primorske. Pesem je februarja 1944 napisal Lev Svetek – Zorin, uglasbil pa jo je Rado Simoniti za proslavo ob 25. obletnici splošne primorske vstaje proti fašizmu leta 1968.

Pesem so skupaj z zborom zapeli tudi navzoči. Pose-

bej glasno je odzvanjal zaključni del:

Vstala Primorska si v novo življenje,
z dvignjeno glavo korakaj v nov čas!
V borbah, ponižanju, zmagah, trpljenju
našla si končno svoj pravi obraz.

Vladimir Pegan

TRADICIONALNA SLOVESNOST OB SPOMINU NA PRENOS RANJENCEV NA HUDEM POLJU IN VOJSKEM

Tudi letos je bila na Hudem polju in Vojskem slovesnost v spomin na humanitarno akcijo prenosa ranjencev avgusta 1944. Udeleženci in pohodniki so se na Hudem polju srečali 26. avgusta.

Navzoče je pozdravil predsednik Društva vojnih invalidov Severne Primorske **Valter Adamič**. Spomnil je, da se je v slovenskih vojaških partizanskih bolnišnicah Franja in Pavla zdravilo 2461 partizank in partizanov, ne le slovenskih ampak tudi drugih narodnosti pa tudi ranjencev iz vrst okupatorjev. Zanje je skrbelo 209 članov osebja, zdravnikov, bolničark, bolničarjev in drugih.

Govoril je tudi o delu društva in dejal, da v Društvu vojnih invalidov Severne Primorske skrbijo, da se spomin na takratne dogodke in nosilce partizanskega zdravstva ne bi pozabil. *»Na to opozarjamo s štirimi spomeniki, ki smo jih v društvu postavili zaslužnim partizanskim zdravnikom. Nazadnje smo postavili spominsko obeležje domačinom v Mrzli Rupi, kjer je bila javka in sprejem in razporejanje ranjencev in civilistov v SVPB Pavlo ali v njena okrevališča na Vršah in Krekovšah. Pripravljamo se na odkritje spomenika še enemu zaslužnemu partizanskemu zdravniku in družbenopolitičnemu delavcu, dr. Francu Marušiču, v aleji velikanov partizanskega zdravstva ob bolnišnici Franca Derganca. Slovesno otvoritev tega spominskega obeležja bomo izvedli v drugi polovici oktobra 2023,«* je dodal. Adamič je še dejal, da je prav, da se za delo pri skrbi za spomenike in ohranjanje spomina na partizanske bolnišnice spomnimo in zahvalimo dolgoletnemu predsedniku ZZB NOB Idrija Cerknjo ter predsednika kluba SVPB Franja in Pavla Garbijelu Kašci. Govor je zaključil s parolo *»Smrt fašizmu – svoboda narodu.«*

Tudi predsednik vojnih invalidov regije Friuli Venezia Julija – Furlanije Julijske Krajine **Pierino Violina**

je pozdravil navzoče. Zahvalil se je za povabilo in dejal, da se je proslave z veseljem udeležil. Dejal je, da se je potrebno spomniti in počastiti tiste, ki so se borili za svobodo, ter da *»njihov boj ni bil le oborožen upor, ampak krik upanja in upora proti močnemu in neusmiljenemu sovražniku. S svojo predanostjo in odrekanjem so pokazali, da pogum in solidarnost lahko premagata tudi najzahtevnejše izzive.«* Končal je z besedami, da je potrebno sodelovati in zgraditi družbo, kjer bodo spoštovane človekove pravice.

Osrednji govornik je bil predsednik ZZB za vrednote NOB Slovenije **Marijan Križman**. Spomnil je na pomen ohranjanja spomina na dogodke druge svetovne vojne, saj je pomembno da se dogodki ne pozabijo. Prenos ranjencev je bil najsvetlejši del zgodovine, ki ga je potrebno ohraniti kot vzgled humanosti in solidarnosti za naslednje rodove. Spomnil je na 80. obletnico kapitulacije fašistične Italije in 80. obletnico osvoboditve taborišča na Rabu, kjer so bil zaprti tudi Slovenci in kjer so mnogi med njimi tudi umrli.

Popoldne istega dne je bila slovesnost ob 40. pohodu po poteh prenosa ranjencev in srečanje osebja in prijateljev SVPB Franja in Pavla na Vojskem. Slavnostna govornica je bila predsednica Državnega zbora **Urška Klakočar Zupančič**. Dejala je, da se ne smejo ponoviti grozote druge svetovne vojne, saj ne smemo dovoliti, »da se vrednote NOB ali osamosvojitvene vojne za Slovenijo izbrišejo, poteptajo ali prezrejo.« Spomnila je na SVPB Franjo in Pavlo, ter njuno pomembno poslanstvo, ki se ne sme nikoli pozabiti. »Pogum in požrtvovalnost sta bila v teh okoliščinah vzgiba, ki sta postavila med vojno življenje ranjenih, nemočnih in zapostavljenih v povsem drugo luč. V luč upanja in možnosti preživetja. V ospredje je bil postavljen le in samo človek, potreben pomoči. In tovariš mu jo je nudil, čeprav je

bil druge narodnosti, drugačne barve kože, drugačnih nazorov ali druge vere,« je dejala. Spomnila je, da se bo po poplavi izvedla tudi sanacija NOB dediščine, še posebej močno poškodovane SVPB Franja.

Govor je končala je z besedami, da »država mora obvarovati vrednote NOB in osamosvojitve Slovenije pred pozabo in zlorabo. Te vrednote so solidarnost, humanost, mir, prijateljstvo, enakopravnost in kar je najpomembnejše, posluš in pomoč za najbolj ranljive. Družba je močna toliko, kot je močan njen najšibkejši člen. Če človek reši enega človeka, reši cel svet, zato se srčno zavzemam, da bi bili pri tem uspešnejši. Zakaj mora priti do katastrofe, da se nas opomni na omenjene vrednote. Učimo se iz zgodovine!«

Vladimir Pegan

NESEBIČNA POMOČ PRI ODPRAVI POSLEDIC JULIJSKEGA NEURJA

Letošnje poletje je pustilo grenak priokus marsikateri družini v Sloveniji, saj neurja, ki so se kar vrstila, niso prizanašala ne z močnim vetrom, ne z obilnim dežjem in s točo. Tudi na zahodu države smo se srečevali z katastrofalnimi neurji.

Ko se je julija na Bovškem veter neusmiljeno zaganjal po dolini reke Soče navzgor, kjer je povzročil nemalo škode v kampih, gozdu in ne nazadnje tudi na hišah, je škodo utrpela tudi streha hiše, kjer živi članica našega društva.

Na pomoč so ljudem hiteli gasilci prostovoljnih društev, na delu je bila tudi civilna zaščita. Ko pa se vse umiri in ljudje ostanejo sami s stroški popravil, ki jih čakajo, in ki jih morda ne bodo zmogli pokriti, smo na vrsti humanitarna društva, da stopimo naproti ljudem, ki potrebujejo našo pomoč.

Stisko gospe, ki živi sama in šteje zavidljivih 92

let, je opazil poverjenik Društva vojnih invalidov Severne Primorske, ki živi v Bovcu. Sporočil nam je, da ima gospa iz Bovca od zadnjega neurja poškodovano streho stanovanjske hiše in podrtih več dreves na parceli, in da živi sama v svoji hiši, saj je vdova. Hiša je starejša in na njej je stara kritina, ki bi jo bilo treba zamenjati v celoti. Ker zavarovanje hiše krije le strošek kritine, ki je poškodovana od neurja, preostale renovacije strehe gospa finančno ne zmore sama pokriti.

Na društvu smo se odločili, da za pomoč zaprosimo podjetje, ki izdeluje kritino. Poslali smo jim

prošnjo in v njej razložili stisko, s katero se naša članica sooča. Na naše neizmerno veselje so se v podjetju **Swisspearl Slovenija** dobrosrčno odzvali in podarili kritino za prekritje celotne strehe na hiši.

Prevzem in dostavo kritine je z zetom oškodovane gospe koordiniral naš poverjenik in predsednik sekcije Tolmin, ki nas je tudi obvestil o stiski naše članice. Dogovorila sta se tudi s krovcem, ki je interventno pokrnil del strehe, ki jo je odnesel veter in pokrpal poškodbe na ostalem delu strehe. Ostalo kritino bo zamenjal takoj, ko bo utegnil, zato lahko z veseljem sporočimo, da bo gospa do jeseni imela varno streho nad glavo.

Ker pa bodo tudi krovci izdali znaten račun, smo v DVI SP iskali donatorje, ki bi lahko pomagali. Iskreno smo se razveselili odgovora na poslano prošnjo, saj se je družba **Salonit Anhovo** odločila ugoditi naši prošnji. Pristrčna zahvala Salonitu Anhovo, ki je s svojo donacijo v precejšnji meri omogočil poplačilo stroška krovcev. Nesreča, ki je zadela našo članico, je v senci katastrofalnih poplav na vzhodu države. V društvu pa smo mnenja, da za posameznika, ki živi na zahodu države, posledice ujme (neurja, toče) niso nič manj katastrofalne, še posebej za ljudi na socialnem robu. S prošnjo za pomoč smo se obrnili tudi na **Ustanovo Franca Rozmana - Staneta** in tudi pri njih naleteli na pozitiven odziv, saj so bili takoj pripravljeni nesebično pomagati in prispevati sredstva za popravilo poškodovane strehe.

Društvo vojnih invalidov Severne Primorske je tudi letos avgusta tradicionalno organiziralo spominsko slovesnost na Hudem polju in tudi tam smo navzoče pohodnike, pevce, praporščake, slavnostne govorce, člane našega društva in člane drugih društev povabili k prispevanju sredstev za pomoč naši članici. Zahvaljujemo se za celoten prispevek, ki bo prav tako pomagal pri poplačilu stroškov obnove strehe.

Za pomoč smo zaprosili tudi Rdeči Križ Tolmin, saj upamo, da nam bo pomagal pri kritju stroškov popravila.

A kar nas najbolj razveseljuje in polni naša srca je

Hiša naše članice. Potrebna je zamenjava celotne kritine zaradi »salonitk« (azbest) in toče. Foto: Andrej Lampret

to, da lahko našim članom pokažemo, da niso sami in da smo jim vedno pripravljeni pomagati, ko se znajdejo v stiski.

Maja Marcola Kiristančič

Prelepa dolina, lepi si kraj,
in petje se sliši ob zori vsak dan,
naj pesem prepeva, kdo rad jo ima,
da v življenju bo vedno veselega srca.

Pesem slovensko ponesimo povsod,
da živel po svetu vesel bo naš rod,
zato naj odmeva pesem zvesto,
vseh src slovenskih močno.

Slovenija mati naša si ti,
veselo srce vseh si ljudi,
zato jo ponosno slavimo,
našo deželo naj vedno krasi
ponos vseh naših zavednih ljudi.

Ivanka Peršič

MDCIV MARIBOR NA POTEPU PO SLOVENSKIH GORICAH

Člani Medobčinskega društva civilnih invalidov vojn Maribor smo se konec junija odpravili na poletno potepanje po Slovenskih goricah. Pridružila sta se nam tudi predsednik in tajnica MDCIV Celje.

Čeprav nam je letos med potjo malce ponagajalo vreme, smo kljub »aprilskemu« dežju ohranili dobro voljo. Na posestvu Kolarič v Sveti Ani sta nam zeliščarka Danica in čebelar Jože predstavila svoj zeliščni vrt. Gospa Danica je vrt začela urejati pred leti, medtem ko je skrbela za svojo bolno mamo. Kot velika zagovornica zdravega življenja je še posebej ponosna na svoje dišeče in zdravilne rastline, saj na njenem vrtu »skoraj za vsako bolezen rožca raste«.

V zemljanki oziroma čajnici, ki je zgrajena iz starega ostrešja, skrita v hrib in opremljena s predmeti družinske dediščine, nas je gostiteljica seznanila z zelišči in zeliščnimi pripravki (čaji, tinkture, sirupi, mazila) ter nam povedala nekaj o njihovem pomenu in njihovi uporabi.

Okrepčali smo se v ribiškem domu v Zgornjem Konjišču. Na žalost se zaradi močnega naliva nismo mogli sprehoditi po sprehajalnih poteh med tamkajšnjimi ribniki. V Zgornji Voličini smo se ustavili na urejeni kmetiji, ki se ukvarja z rejo krav molznic. Za njo skrbita Alberto in Mateja Kocbek. Pri Kocbekovih so se pred leti odločili za prsto rejo. Krave so brez privezov, po hlevu se prosto gibljejo in iz njega odhajajo na pašo. Ker nimajo težav z gibanjem, so bolj zdrave in proizvedejo več mleka. Z zanimanjem smo si ogledali molžo z robotom, v katerega krave same vstopajo in izstopajo. Avtomat jim najprej opere seske, nato jim na vime namesti sesne čaše in opravi molžo, medtem

Posestvo Kolarič - predstavitev zeliščnega vrta.

V zemljanki - čajnici.

pa se krave mirno hranijo. Večino mleka prodajo mlekarnam, nekaj pa ga predelajo v domače jogurte, skuto in sir za žar. Njihove izdelke smo lahko pokusili in se sami prepričali o njihovi kakovosti. Večina udeležencev ekskurzije je izdelke kupila tudi za domov. Na kmetiji smo si ogledali tudi skrivni bunker s partizansko bolnišnico Cafa, ki se nahaja pod gospodarskim poslopjem. Partizanska bolnišnica na srečo ni bila nikoli izdana in uničena in tako ostaja velik spomenik humanosti v težkih časih nemške okupacije med 2. svetovno vojno.

Potep po Slovenskih goricah pa ni zadnje, kar v društvu še načrtujemo v letošnjem letu. V septembru nas čaka večdnevna ekskurzija v Izolo, oktobra imamo kosanjev piknik in predavanje z zdravstveno tematiko, novembra martinovanje, decembra pa tradicionalno novoletno druženje s člani celjskega društva CIV. 21. septembra je naše društvo na Štatenbergu organiziralo Športne igre CIVS v hoji in pikadu, oktobra pa bodo naši tekmovalci v hotelu Zarja na Pohorju sodelovali na ŠI CIVS v šahu za posameznike, prav tako pa se bodo na šahovnicah pomerili s člani DU Rogoza.

Slavica Jarc

POLETNO DRUŽENJE ČLANOV DRUŠTVA CIV DOLENJSKE, BELE KRAJINE IN POSAVJA

Člani društva CIV Dolenjske, Bele krajine in Posavja smo se po poletju lotili izvedbe načrtanih dogodkov. 1. septembra smo odšli na strokovno ekskurzijo z ogledom muzeja na gradu Rajhenburg v Brestanici.

Grad se nahaja na sotočju potoka Brestanice in reke Save, na skalnatem pobočju, ki v višino meri 60 metrov, kar nam je pri pogledu nanj pričaralo posebne občutke njegove mogočnosti, vzvišenosti in sijaja.

Začetki njegove gradnje segajo v obdobje med letoma 1131 in 1147, ko ga je dal pozidati mogočni lastnik posesti salzburški nadškof Konard, o čemer priča romanski del gradu. S stavbo in pripadajočimi poslopji je stoletja upravljala vplivna družina, ki je ime dobila po gradu – Rajhenburški. To je bila vplivna družina, ki je v 15. stoletju pridobila viteški naziv. Kasnejši nasledniki so stavbi dodajali sodobnejše elemente in ji postopoma dali podobo, kakršno ima grad danes.

Leta 1881 so grad kupili menihi trapisti, ga preuredili v samostan, ki je deloval vse do okupacije aprila 1941, ko ga je nemška okupacijska oblast spremenila v taborišče za izgon Slovencev. Po končani vojni je bil red trapistov razpuščen, grad pa nacionaliziran. Junija leta 1948 je bil v gradu odprt Kazensko popoljševalni dom za ženske in pozneje še druge kazenske ustanove. Od leta 1968, ko je bila v njem razstava o slovenskih izgnancih, pa je namenjen predvsem muzejski in prireditveni dejavnosti.

Med pripovedovanjem vodičke Tare smo si ogledali vse stalne razstave, ki nam jih muzej ponuja: vitezi Rajhenburški, Primož Kozmus - odličja, kazenske

ustanove na gradu Rajhenburg 1948-1966, stavbni razvoj in prenova gradu Rajhenburg, slovenski izgnanci 1941-1945, menihi trapisti v Rajhenburgu in grajsko pohištvo 18. in 19. stoletja iz zbirke Narodnega muzeja Slovenije.

Po ogledu dveh grajskih kapel, romanske iz 12. stoletja in gotske iz 16. stoletja, bogatih fresk in razstav smo se sprehodili še po prostoru renesančne dvorane, ki nam je na ogled ponudila likovna dela akademskega slikarja Jožeta Ciuhe. Ogled smo končali z obiskom muzejske trgovine, ki nam je ponudila izdelke posavskih rokodelcev, izdelke sodobne ustvarjalnosti ter muzejsko gradivo in publikacije, ki skupaj predstavljajo preplet veščin in znanj dediščine ter so plod sodobnega razmišljanja in ustvarjalnosti.

Po ogledu muzeja v gradu Rajhenburg nas je pot vodila v stari del Brestanice do znamenite cerkve bazilike Lurške Marije. Cerkev Marije Lurške sodi med

največje cerkve v Sloveniji. Gradili so jo med letoma 1908 in 1914. Je mogočna triladijska cerkev v neoromanskem slogu in spada med najlepše zgodovinske sakralne objekte na Slovenskem. Cerkev je ena izmed sedmih bazilik v Sloveniji. Pri gradnji so s svojimi prispevki sodelovali Slovenci iz vseh koncev domovine in tujine. Tako je cerkev tudi dobila naziv Slovenski Lurd. Oglede zunanosti in lepota poslikav, predmetov in kipcev v notranjosti ter sama velikost sta ogled cerkve naredila še bolj čaroben. Župnik Tomaž nam je na kratko predstavil zgodovino cerkve od začetka do konca gradnje, pripovedoval nam je o kipcih, poslikavah, slikah, barvnih oknih, oltarju. Izvedli smo, da sta bila cerkev in glavni oltar slovesno posvečena 2. julija 1914. Posvečeval je Mihael Napotnik, obredi pa so trajali 5 ur. Navzočih je bilo več tisoč romarjev iz vse Slovenije. Kot zanimivost je dodal, da se je prav tisti dan v času posvetitve po železnici skozi Brestanico na Dunaj peljal prestolonaslednik Franc Ferdinand z ženo Zofijo. Z apostolsko listino papeža Pija XI. iz 8. junija 1929, je bila cerkev Lurške Marije v Brestanici, tedanjem Rajhenburgu, odlikovana z naslovom Basilica Minor in nato s 1. oktobrom 1929 pridružena Liberijanski baziliki S. Maria Maggiore

v Rimu. Škof Andrej Karlin je, potem ko je slovesno razglasil Lurško cerkev za baziliko, vernikom razložil pomen tega poimenovanja in jim naročil, naj jo vselej imenujejo bazilika. To poimenovanje domačini uporabljajo tudi danes.

Obisk cerkve Lurške Marije smo končali s krajšim obhodom in se nato odpeljali v Brežice. V Brežicah smo se ustavili v restavraciji Štefanič, kjer smo po dolgem dnevu uživali še v družabno-pogovorno-poletnem druženju članov društva. Govorili smo o izvedenih dogodkih, trenutni problematiki, izvedli kratke pogovore s člani, razpravljali o dogodkih, ki bi jih želeli imeti v prihodnje, temah predavanj, ki bi jih želeli poslušati, o ocenah izvedenih dogodkov. Člane smo obvestili tudi o prihajajočih predavanjih zveze v septembru in oktobru, kostanjevem pikniku v okviru martinovanja, novoletnem srečanju ...

Po druženju smo odšli še na krajši pohod, ki nas je vodil po starem delu mestnega jedra Brežic in se nato z avtobusom odpravili proti domu. Dobra volja, pozitivna energija in nasmehi članov so govorili, da smo skupaj preživeli čudovit dan, s soncem obsijan.

Samo Urbančič
Foto: Samo Urbančič

POLETNE AKTIVNOSTI V DRUŠTVU CIVS LJUBLJANA

Bil je lep poletni dan v juliju, ko smo se odpravili v našo kamnito deželo, ki se klanja moči mogočne kraške burje. Lepa narava in mir, vsepovsod domačnost. Kras.

Najprej nas je pot peljala do srednjeveške, čarobne, romantične vasice, ki je biser kraške arhitekture in kulture. Štanjel, ki očara s svojo edinstveno vaduto. Pred vhodom v vasico nas je pričakal vodič Urban, ki smo ga v trenutku vzeli za svojega, saj nam je s svojim prijetnim, prijaznim in obzirnim vodenjem pričaral prijeten dopoldan. Spremil nas je do grajskega

kompleksa, kjer se nahaja galerija Lojzeta Spacala, in kar stresel iz rokava vse informacije in odgovore na vprašanja o tej romantični vasici. Štanjel je ponos Krasa, poznan že od mlajše železne dobe, ko so si prebivalci na griču Turn postavili svoje domove. Kasneje so imeli Rimljani tu svojo postojanko, v srednjem veku pa je zraslo prvo naselje. Zaradi nevarnosti turških vpadov so ga obzidali z visokim obzidjem. Pod razvalinami prvotnega gradu je grof Kobenzl v 16. stoletju zgradil nov renesančno-baročni grad, ki je bil najprej v lasti goriških grofov, kasneje pa je pripadal Habsburžanom in grofom Coronini, ki so ga prepustili grofu Zahauyju. Podoba naselja je arhitekt Maks Fabiani med obema vojnama oplemenitil s parkom, ki se razprostira pod južnim obzidjem. Naselje krasijo ozke ulice, trgi, poznogotska cerkev s svojo nenavadno kupolo in številni vodnjaki še iz 17. stoletja. Po ozki ulici smo se spustili do najstarejše kamnite kraške hiše z kamnitim žlebom, naprej pa nas je pot peljala do edinstvenega Ferrarijevega vrta, ki nas je pustil odprtih ust. Zgrajen je bil med obema vojnama kot del vile Ferrari, v lasti tržaškega zdravnika Enrica Ferrarija, ki je v Štanjelu

želel zgraditi podeželsko vilo in senatorij za pljučne bolnike. Danes je vrt kulturni spomenik državnega pomena in kulisa za nepozaben poročni dan.

Po ogledu Štanjela smo pot nadaljevali v idilično kraško vas Lokev, ki je znana po najstarejši pršutarni na slovenskem Krasu. To je Pršutarna Lokev s'krasa, ki smo si jo v preteklosti že ogledali, zato tokrat ni bila na naši časovnici. Nas je pa čez cesto v gostišču čakalo kosilo in dobra kraška kapljica.

Po kosilu in poletni nevihti, ki je osvežila ozračje, smo sledili vonju drobnih vijoličastih cvetov... Tišina, predanost, vedrina, milost. Vijoličasta je barva kraljevine, eleganca, prefinjenost in razkošje.... Sivka! Kdo je nima rad? Obiskali smo domačijo Renčelj, ki izdeluje naravne kozmetične izdelke iz sivke. Svojo zgodbo so pričeli pisati leta 2011, ko so posadili prvo sadiko sivke v vasici Povir na Krasu. Ugodna klima alpskega in mediteranskega podnebja in porozna tla ugodno vplivajo na rast zdravilne rastline sivke. Danes so tu čudovita, pomirjajoča, cvetoča in dišeča polja sivke, ki so nas očarala. Že sam vonj in pogled na vijoličasta polja pomiri

in nariše nasmeh na obraz. Pod šotorom nas je pričakala družina Renčelj. Gregor, Nina in mama. Predstavili so nam, kako gojijo sivko, njeno predelavo, zdravilne lastnosti in možnosti uporabe. Ni ostalo samo pri opazovanju. Poskusili smo sivkin liker, čaj inokusne sivkine piškote. Gregor nam je razložil, da obstajata dve vrsti sivke, kar je bilo za marsikoga novo spoznanje, saj je uporaba ene ali druge lahko popolnoma drugačna. Kot eterično olje se prodajata dve različni rastlini, a pomirjajoč vpliv ima le ena. Eno je sivka, drugo lavadin – hibridna sivka. Kako se razlikujeta? *»Prava sivka je kompleksnejša, vsebuje več kot 160 aromatičnih spojin in ima pomirjujoče delovanje. Lavandin (najbolj pogosta vrsta ima močno oglato steblo, stranske vejice, dolge vejice, večje grme, sivkasto vijoličasto barvo cvetov) ima le 80 različnih učinkovin, vsebuje pa več kafre in 1,8 cineola, zaradi česar je učinkovitejši pri bolečinah v mišicah ali prehladih, vendar mu manjka čustvena nota,«* je povedal Gregor. Prav zaradi te pa ljudje pravzaprav najpogosteje posežejo po sivki.

Prava sivka ima tanko in okroglo steblo, nima stranskih vejic, ima kratke vejice, grmički so majhni, cvetovi pa živo vijoličaste modre barve. V telesu vzpostavlja ravnovesje. *»Dala vam bo tisto, kar potrebujete. Če ste živčni in napeti, vas bo pomirila, če ste apatični in brezvoljni, bo dvignila vaše razpoloženje. Za sivko na sploh pa pravijo, da je kot mama. Poskrbi za blaženje vsakodnevnihtegob, kot so glavoboli, praske in rane, piki insektov, ureznine in opekline. Pomaga tudi pri PMS-u, prehladu, glivicah, bolečinah v mišicah, prebavnih težavah in težavah s kožo. Kot zelo učinkovita se je izkazala pri porodu.«* smo še izvedeli od Gregorja. A da bi začutili vse te učinke, posezite po eteričnem olju divje rastoče

rastline. Po navadi ima ekološki certifikat. Komercialna olja in sintetične dišave ne bodo delovali.

Ko smo izvedeli vse o teh drobnih dišečih in zdravilnih cvetovih, nam je Gregor pokazal še, kako poteka destilacija rastline, ko iz kotla izparevajo eterična olja in vodna para. Te pare hladimo in kondenzat je zmes eteričnega olja in vode, ki ji pravimo tudi cvetna voda ali hidrolat. Po predavanju in prikazu predelave sivke, smo z veseljem nakupili kozmetične izdelke iz sivke ter domačo limonado, ki sta jo pripravila in prodajala najmlajša člana družine.

Od družine Renčelj smo se poslovili, se veliko naučili, veliko novega videli in izvedeli, vendar dneva še ni bilo konec. Pričakovali so nas tudi v Divači, v Muzeju slovenskih filmskih igralcev, ki ponuja edinstveno doživetje slovenske filmske dediščine, s poudarkom na igralski umetnosti. Ogledali smo si stalno razstavo, ki je posvečena igralki Iti Rini, ki se je rodila v Divači in osrednjo razstavo posvečeno slovenskim filmskim igralcem, ki nam je odstrla skrivnosti filmske igre. Dobili smo vpogled v režijo, igranje, scenografijo, kostumografijo, glasbo v filmu, masko ipd. Izvedeli smo nešteto zanimivih informacij in marsikatero anekdoto. Med drugim to, kako je Kekec požel velik uspeh na Kitajskem. Muzej je urejen v Škratelnovi domačiji, ki je izjemno zanimiva, saj je bilo tukaj včasih urejeno furmansko gostišče s prenočišči. Organizirane skupine si lahko v času obiska v dvorani ogledajo enega izmed filmov iz zakladnice slovenskega filma. V poletnem času je na dvorišču urejen tudi letni kino. Zanimiv muzej smo si ogledali v dveh manjših skupinah in ob ogledu zelo uživali.

Izredno zanimiva ekskurzija se je bližala koncu, kazalci na uri so se obrnili proti zahodu, kar je pomenilo le še vrnitev domov, ob prijetnem klepetu na avtobusu in snovanju novih idej za naslednje poti.

V začetku septembra smo se odločili za bolj umirjeno srečanje na ribiškem pikniku v ribiški brunarici *»Kriva ščuka«*, kjer smo se v mirnem okolju, v prelepi naravi ob jezeru Trboje v Mavčičah sprostili in si privoščili odlično postrv. Na srečanju ob dobro pečeni ribi in domačem jabolčnem štrudlju smo zaokrožili poletje, predelali vse vtise iz preteklih srečanj, si izmenjali zgodbe naših poletnih dogodivščin in snovali načrte za naprej. Bilo je prijetno, kratko srečanje v družbi prijateljev.

CIV PRIMORSKE: SPOZNAVAMO LEPE KRAJE

Ni treba daleč, da si ogledaš lep kraj in njegove zanimivosti. 19. aprila je Društvo CIV Primorske organiziralo ogled Botaničnega vrta v Sežani, 24. maja pa smo se odpravili v Sevnico, kjer so nas lepo sprejeli na sevniskem gradu, nato pa še na nekdanjem smučišču Močivnik pri Zidanem mostu.

Poleti smo za mlajše člane izvedli pohod na slap Sopota pri Podmelcu, 13. septembra pa smo »skočili« čez mejo. Ogledali smo si Rižarno in grad Sv. Justa v središču Trsta. Ogledu se je pridružil podpredsednik društva CIV iz Trsta Fiorenzo Sirotich.

Letos načrtujemo še udeležbo na več srečanjih: društvenem prvenstvu v balinanju, društvenem prven-

stvu v briškoladi, udeležili se bomo ŠI CIV v hoji in pikadu ter ŠI CIV v šahu. Izvedli bomo delavnice za izdelavo prazničnih okraskov in voščilnic.

Vse bralce obveščamo, da v tem letu naše društvo zaznamuje 65 let delovanja, kar bomo počastili s prireditvijo, ki bo 10. novembra.

Iris Pahor

JESENSKI IZLET V BELO KRAJINO

DVI Dolenjske, Posavja in Bele krajine je 1. septembra organiziral vsakoletno jesensko srečanje po Beli krajini. Srečanja se je udeležilo 36 naših članov in njihovih svojcev.

Prvi člani so na avtobus vstopili v Sevnici, nato v Krškem, Brežicah in Novem mestu. Člani DVI iz Bele krajine so se nam pridružili v domači pokrajini v mestu Metlika.

Na avtobusu nas je pozdravila Frančiška Mikolič. Predsednik Društva Zvonko Špelko nam je izrekel dobrodošlico ter predstavil delo DVI na državni ravni, ter sklepe in načrte IO DVIDPB. Vodenje po Beli

krajini je tudi tokrat prevzel Robert Vinšek.

Bela krajina nas je pričakala v sončnem vremenu. Znana je po značilnih lepotah kraške pokrajine, belih brezah, steljnikih, beli laneni narodni noši z usnjenimi pasovi, tradicionalnih dogodkih, običajih, kulturni dediščini, glasbi, narečju, dobrem vinu in hrani ter gostoljubnih ljudeh. Ta jugovzhodni del Slovenije s kraško pokrajino, z milim mediteranskim podnebjem, mešanjem kultur in vplivov smo začutili že, ko smo prešli njeno severovzhodno in deloma severno mejo čez Gorjance. Mejna reka Kolpa teče na vzhodu in jugu. Na zahodu in severozahodu meji na Poljansko goro in deloma na Kočevski Rog. Pokrajina je v veliki meri izrazito kraška, z mnogimi kraškimi pojavi (vrtače, kraška polja, brezna ...). Njena znamenitost je črni močeril ali črna človeška ribica, ki po do zdaj znanih podatkih živi le v ožji okolici Črnomlja (reka Dobljica).

Bela krajina je samostojna geografska enota, njena površina meri okoli 600 kilometrov in se deli na tri občine: Črnomelj, Metliko in Semič. Ima okoli 30.000 prebivalcev. Ima burno, pestro več tisočletno zgodovino (turški vpadi, čas Napoleonovih Ilirskih provinc, čas druge svetovne vojne in prvo osvobodilno ozemlje v Sloveniji, razvoj po vojni ...).

Dobrodošlico smo doživeli že pri našem članu gospodu Žuglju in njegovi ženi Mariji na njenem domačem dvorišču v vasi Trnovec pri Metliki. Okušali smo topel, dišeč bel kruh, belokranjsko pogačo, domači borovničevci pa jabolčni in skutni zavitek ob dobri kapljici vina. Tajnica Fanika nam je tudi tokrat pripravila osvežujočo jutranjo kavo ali čaj.

Na sosednjem griču vasi Trnovec smo najprej obiskali vinsko klet Šuklje, katerih predniki so se z vinogradništvom in vinarstvom ukvarjali že leta 1895. Sprejela nas je snaha družine Katja. Predstavila je družinsko, dolgoletno tradicijo pridelovanja in predelovanja vin. Obdelujejo 5 hektarov vinogradov, pridelujejo vrhunska buteljčna vina, imajo odprti program raznih vin. Za pridelavo vina je odgovoren oče, za proces kletarjenja pa Katja.

Sledila je vodena, strokovna degustacija vin. Ob dobrem narezku smo sproščeno klepetali in okušali njihova vina. Nekateri smo dobro kapljico tudi kupili.

Pot smo nadaljevali do vasice Otok, kjer stoji letalo DC-3 (DAKOTA), s kakršnim so med drugo svetovno vojno iz tega kraja vozili ranjence v Italijo. Spet se je izkazal naš član Žugelj. Doživeto je obudil spomine na sodelovanje pri postavitvi tega letala in proslavi ob dogodku. Za vzdrževanje letala skrbi vojaški muzej slovenske vojske.

Sledil je obisk kmetije Klepec. Kot družinsko podjetje so vključeni v program razvoja podeželja. Predstavili so nam svojo proizvodnjo. Pridelujejo in prodajajo razne moke, domače testenine, hladno stiskano olja, kosmiče, tsampo (pražena ječmenova moka). Tudi tu smo okušali njihove dobrote: testenine brez jajc, kruh iz ajdove, pirine moke ... in seveda tudi kupili njihove izdelke.

V vasi Žuniči smo doživeli muzej na prostem. V narodno nošo oblečen gospod Boris nam je v domačem narečju pred vstopom v muzej predstavil domačijo imenovano Šokčev dvor. To je v muzej preoblikovana tradicionalna štiristranična domačija z zaprtim kmečkim dvoriščem, kjer v vsakem kotičku živi spomin na stare čase, in kjer ohranjeni predmeti pričarajo duh nostalgije. Pri prikazu starih običajev sodeluje tudi gospa Tončka, ki je bila oblečena v narodno nošo. Ob vstopu skozi osrednja dvorna vrata v dvorišče nam je postregla s svežo, pravkar pečeno belokranjsko pogačo. Gospod Boris nam je podal šilce žganja in predstavitev zavarovanega območja Krajinskega parka Kolpa in njene kulturne dediščine se je začela. V belokranjskem narečju sta predstavila navade in razmere v Beli krajini, v vaseh ob reki Kolpi nekoč. Lan in konopljo so predelovali s pomočjo lesenega orodja (bet, tukača, trlica, greben, rašek, preslica, vreteno, kolovrat, kištica za klobka, loparček, statve ...) in veliko ročnega dela. Sejali so aprila. Lan se puka julija, konoplja se seka avgusta ali septembra, da pa bi aprila lahko že ukrojili nove obleke, se je potrebno dodobra potruditi s tučnjo, trenjem in česanjem vlaken, nato predenjem niti, beljenjem z bukovim pepelom in tkanjem v platno. Na koncu smo si ogledali notranjost domačije.

Proti Vinici smo vozili ob mejni reki Kolpi. Izvira v Gorskem kotarju na Hrvaškem in je 294 kilometrov dolga reka. Po njenem toku poteka kar 113 kilometrov državne meje med Slovenijo in Hrvaško. V zadnjih letih je postal turizem pomembna dejavnost, predvsem v poletnih mesecih, ko lahko obiskovalci uživajo v kopanju ali čolnarjenju po čisti in topli reki. V neposredni bližini reke je več urejenih kampov (v Gorenji Žagi, Dolu, Srednjih Radencih, Vinici, Adlešičih, Gribljah, Podzemlju, Primostku in Križevski vasi), turističnih kmetij in manjših prenočišč oziroma apartmajev. Zelo pomemben je tudi športni ribolov, tako na slovenski kot hrvaški strani reke Kolpe, ki zapusti Slovenijo pri Metliki in se pred Siskom izliva kot desni pritok reke Save.

V spominski hiši pesnika Otona Župančiča v Vinici smo s pomočjo domačina spoznavali velikana slovenske moderne. Ogleдали smo si dve spominski sobi o različnih obdobjih življenja tega mojstra besed, izjemnega prevajalca in esejista, ki je bil zaprisežen Belokranjec ter kratek film o njegovem življenju.

Vročina, belokranjsko vzdušje in pestrost programa so nas spomnili, da bi bil že čas za pozno kosilo. Tako smo naše srečanje zaključili v lepem okolju ob reki Kolpi in odlični hrani v gostišču Madronič v Prelesju. Poznani so po hišni specialiteti - postrvi, pripravljene na Madroničev način in različnih domačih dobrotah. Vse to smo v obilni meri zaužili. Bela krajina nas vedno vabi s svojimi naravnimi lepotami, bogato kulturno dediščino, tradicionalnimi dogodki, gurmanskimi in vinskimi potepi, ko zadiši belokranjska pogača in belokranjska povitica. Vabi nas porečje Kolpe, Mirna gora, izvir reke Krupe, folklor in sodobna glasba ...

Proti domu smo se odpravili polni vtisov o čudovitih doživetjih in varno prispeli domov. Za to se lahko zahvalimo šoferju, ki nas je varno vozil, naši odlični organizatoriki Faniki z njeno jutranjo kavo in čajem, predsedniku društva Zvonku in članom DVI iz Bele krajine. Veselimo se ponovnega srečanja in druženja ob zaključku letošnjega leta.

Robert Vinšek

POT NAS JE ZANESLA NA KRAS

Za letošnje poletje bi težko rekli, da je minilo običajno in spokojno. Vročinski valovi, neurja s točo in nazadnje še katastrofalne poplave, vse to so dogodki, ki so pustili posledice, tako na okolju, v katerem živimo, kakor na nas samih.

Zato smo se toliko bolj veselili izleta, ki je bil pred nami, saj vsi dobro vemo, kako blagodejno vpliva na človeka medsebojno druženje, lepa beseda in topel stisk roke, česar je na takih dogodkih v izobilju.

Odpravili smo se na Kras do Sežane, kjer nas je čakala zgovorna vodička. Med vožnjo do vasi Repen nas je opozorila, da smo na dvojezičnem območju in da tu živéci Slovenci vlagajo veliko truda v ohranitev slovenskega jezika. Med drugim vsako drugo leto priredijo Kraško ohcet, ki traja štiri dni. Z njo obnavljajo stare običaje, ki so bili značilni za svatbe na Krasu. K ohranitvi identitete vsekakor pripomore tudi lepo ohranjena kamnita kraška hiša, ki stoji sredi vasi. Skozi kamniti portal in velika lesena vrata smo prišli na značilno zaprto dvorišče s kamnitim vodnjakom imenovano borjač. Bivalni in gospodarski prostori hiše so opremljeni s številnimi izvirnimi

predmeti, ki pričajo o skromnem življenju kraškega človeka. Pri odhodu iz vasi smo pri posameznih hišah opazili oznake, ki vabijo na Osmice. Ta starodavna tradicija izvira iz časa cesarice Marije Terezije, ki je z dekretom kraškim kmetom dovoljevala, da so

osem dni prodajali vino brez davka.

Pot smo nadaljevali ob morju, po slikoviti cesti imenovani Kostjera, mimo številnih školčičšč. Peljali smo se mimo zamejske vasi Križ, ki se strmo dviga nad Tržaškim zalivom. Velja za najstarejšo slovensko ribiško vas. Z obalo jo povezuje več kot šeststo strmih stopnic, ki so jih morali ribiči prehoditi vsak dan, ko so odhajali na ribolov in se vračali z ulovom.

Ker je bil za nami že dober del poti, smo se okrepčali z okusno malico, nato pa se odpravili na ogled gradu Miramare. Zgrajen je bil v 19. stoletju za Maksimilijana, brata avstrijskega cesarja Franca Jožefa in njegovo ženo Charloto Belgijsko. Danes je grad muzej, številne sobane so opremljene z izvirnim pohištvom in predmeti, ki so bili last prvih lastnikov. Obdan je s prelepim parkom z redkimi eksotičnimi rastlinami in veličastnim razgledom na Trst in okolico.

Radovednost je premagala utrujenost, zato smo se

sprehodili še do gradu Devin, ki je za javnost zaprt. Njegovi lastniki so potomci plemiške družine Thurn in Taxis, ki so na svojem gradu pogosto gostili zelo pomembne goste. Med njimi je bil tudi slavni pesnik in pisatelj Rainer Maria Rilke, po katerem je znana sprehajalna pot od Sesljana do Devina dobila ime. Ker nas je čas že preganjal, smo se sprehodili le do začetne točke te poti, nato pa se odpeljali do Botaničnega vrta v Sežani. Z besedami je težko opisati vso lepoto in bogastvo tega vrta, ki je zaščiten kot naravna dediščina državnega pomena. Skrbno negovane gredice vrtnic obkrožene s pušpani, nad katerimi se bohotijo stoletne cedre in druga drevesa, to je nekaj, kar te pusti brez besed.

In kot je že navada, dan ne bi bil popoln, če se ne bi zaključil z dobro hrano in pijačo. Naš dan je bil popoln, saj smo odhajali domov siti in napiti.

Emilija Mrlak

V LJUBLJANO, V LJUBLJANO, V LJUBLJANO GREMO VSI...

Člani Društva vojnih invalidov Celje smo si za soboto, 9. septembra, naročili najlepše mogoče vreme pri najboljšem ponudniku. Šala, seveda, a resnica je, da je bil dan prav zares kot naročen za tradicionalni izlet.

Lep, miren, sončen in ravno prav topel. Zato smo se članice in člani društva še bolj sproščeni napotili v prestolnico domovine. Zbrani iz Celja in Žalca smo napolnili avtobus in dobre volje krenili na pot. S prvim postankom na Lukovici, kjer smo zajtrkovali in se okrepčali s sokom in kavo, saj smo glede na raznolik in pester urnik z bogato vsebino potrebovali kar nekaj energije.

Od postanka v Lukovici je pot kar hitro minila. Zbrani na enem od ljubljanskih mestnih postajališč smo se odpravili po ulici stare Ljubljane do središča, kjer nas je čakal vodič, ki nam je ob vsakem postanku predstavil nekaj osnovnih podatkov o beli Ljubljani, kot jo radi poimenujemo. Sprehodili smo se v predstavah in v domišljiji od prazgodovinske naselbine, rimske Emone, srednjeveške Ljubljane do današnjih dni. Da je Ljubljana mesto s površino 163,8 kvadratnega metra, ki leži na križišču pomembnih prometnic, kar je močno vplivalo na njen razvoj, pa si lahko preberemo tudi v enciklopediji. Ljubljana leži namreč samo 140 kilometrov zahodno od Zagreba, 250 vzhodno od

Benetk, 350 jugozahodno od Dunaja ter 400 kilometrov od Budimpešte. Ob reki Ljubljanici ima nadmorsko višino 298 metrov, medtem ko je Ljubljanski grad na grajskem griču na višini 366 m. A pojdemo kar po vrsti, ko smo že pri Ljubljani in gradu.

Članice in člani DVIC je čakal zares imeniten dogodek, in sicer vožnja s turistično ladjico. Težko si predstavljamo kaj lepšega, kot je bila plovba po naši lepi reki, ko smo z vetrom v lasih občudovali Ljubljano s popolnoma druge perspektive, opazovali nabrežja in

drevesa, ki so si na njem našla dom in pustila korenine. Prav tako smo opazovali izjemno paleto ostalih rastlinskih pa tudi živalskih vrst. Vrstili so se ljubljanski mostovi vse do Špice in nazaj na izhodišče, nekje pri Zmajskem mostu. Tam smo tudi izstopili in prav pod znamenitim zmajem so si nekateri zaželeli selfi, marsikoga pa je fotografirala fotografinja.

Z VZPENJAČO NA LJUBLJANSKI GRAD

Le streljaj od Lutkovnega gledališča se je iz stare Ljubljane na Ljubljanski grad mogoče popeljati s tirno vzpenjačo, urbano potniško transportno napravo.

Ideja o njej je že stara, uresničila pa se je leta 2006. V svojem pismu takratni avstro-ogrski državni oblasti je znameniti župan mesta Ljubljane dr. Ivan Hribar zapisal: *»Ker je razgled iz dotičnih prostorov (Ljubljanskega gradu) očarovalno lep, in ker bi se sedanje senčnato dvorišče dalo prav dobro porabiti, da bi bil grad, če se napravi nanj dvigalo, po katerem bi se prišlo na vrh za kakih deset krajcarjev ali še ceneje, bil vedno – zlasti pa še poleti zvečer – prav dobro obiskovan.«*

Pismo, v katerem daje župan pobudo za mestni odkup gradu, je bilo poslano leta 1897.

Ideje o prevoznem sredstvu so se rojevale tudi v letu 1905, ko je Mesto Ljubljana kupilo grad, nato pa še arhitektoma Borisu Kobetu in Edu Mihevcu. Zadnji projekt je stekel v letu 2005, prvi potniki pa so se z vzpenjačo popeljali konec decembra 2006. Nekateri naši člani in članice so se z vzpenjačo prvič peljali, nekateri pa so bili sploh prvič na gradu. Dan je bil čudovit, zato je bila tudi vožnja z vzpenjačo, kot prej s turistično ladjico, sanjsko doživetje. Vožnja je namreč ponudila čudovit razgled na mesto, je hitra in udobna povezava s starim mestnim jedrom. Kmalu smo bili na vrhu, od koder se nam je pred očmi ponujala prelestna lepa Ljubljana. Vodič nam je orisal kratko zgodovino gradu, kmalu pa smo si lahko privoščili tudi fotografiranje z razglednih točk. A to še ni bilo vse ...

Čakala nas je še ena zanimiva vožnja. Z gradu smo se namreč odpeljali z električnim vlakcem Urbanom, in sicer po privlačni turistični krožni poti, ki povezuje glavne mestne znamenitosti: Ljubljanski grad, Špico z izhodiščem za Botanični vrt, Trnovski pristan, Plečnikovo hišo v Krakovem, rimski zid, Križanke, Slovensko cesto, Kongresni trg, državni zbor in Prešernovo cesto. Mimo Opere, Moderne in Narodne galerije vse do Slovenske ceste in postajališča Ajdovščina ter nato po Dalmatinovi ulici in Miklošičevi cesti čez Prešernov trg do končne postaje pri Mestni hiši. Tukaj se je naše popotovanje sklenilo. No, čakala nas je še ena vožnja. To je vožnja domov, še prej pa smo si po tako bogatem in polnem dnevu v Lukovici privoščili odlično kosilo. Strnili smo vtise in spomine, ki smo jih, tako kot vsako leto, odnesli domov.

SKUPINA ROČNIH DEL »NAGELJ« DVI ZASAVJE RAZSTAVLJA

Skupina ročnih del »Nagelj« je vsako leto bolj dejavna. Članice in člani so svoje izdelke sestavljali, pletli, risali. Izdelali so velikonočne aranžmaje, gobeline iz diamantnih kamenčkov, čestitke za različne priložnosti in še in še.

Prva priložnost za razstavo izdelkov se je ponudila na zboru članov društva v Delavskem domu v Trbovljah. Druga priložnost za postavitev razstave je bila v začetku junija. Na povabilo DVI Notranjske smo jo postavile v Zelšah, kjer smo imeli srečanje društev vojnih invalidov Slovenije. Kot vedno razstavljamo svoje izdelke tudi na

srečanju vojnih invalidov Slovenije. Tokratno srečanje je bilo v Prevaljah. Najlepša hvala organizacijskemu odboru, da smo lahko postavile razstavo.

Urška Holešek

naše vezi naše zgodbe

PEPČ FRAJTARJEV

Je bil en velik revež, vendar tega ni nikoli pokazal. Ostal je sam s tremi otroki, žena mu je umrla. Moral je skrbeti za otroke, obleči jih, pral je in kuhal. Tolkel je veliko revščino, saj ni imel skoraj nobenega dohodka.

K njemu so ob nedeljah hodili nekateri možje namesto k maši. S tem izgovorom, da grejo k maši, so zavili k Pepču ter se tam kratkočasili, ker je bil drugače vesele narave. Enkrat, ko je razsajala kokošja kuga, so mu še tiste tri kokoši, ki jih je imel, crknile. Prinesel jih je v hišo. Prav tedaj so prišli k njemu ti bolj premožni možje in si pravili med seboj, kakšna mizerija je tu. Pepč, ki je to slišal, pa jim pravi:

»Glejte tukaj tri kokoši, ki sem jih ubil, ma otroci jih nočejo jest, prav jezen sem nanje!« ter je brcal kokoši po kuhinji.

Za obleč tudi ni imel kdo ve kaj, zato je bil v hiši oblečen v sami srajci v najhujši zimi. Pa mu eden reče:

»Pepč, kaj ti ni nič mraz?«

»Ma kakšen mraz, poglejte!« Šel je ven na gaso, kjer je brila mrzla burja.

»Glejte, glejte kakšen mraz, meni ni nič mraz!« ter je poplesaval pred hišo v sami srajci.

Pa reče eden izmed mož, ki so bili oblečeni v tople plašče: *»Primte ga in držte en čas zunaj, bomo vidli, če mu bo mraz.«* Ubogi Pepč jih je hitro prosil, naj ga spustijo, ker bi drugače še premrznil zunaj.

Da bi prikriil svojo revščino, je svoje perilo in od otrok, namesto da bi pral pred javnim vodovodom, raje nosil v vinograd, kjer jih je pral v luži, ki si jo je sam izkopal, ker je rabil vodo za škropit trte. Namesto na perivenci

je ožemal ob češnjeva drevesa, s tem pa je marsikateri rokav odletel proč od oblačila. Potem so bili otroci še bolj žalostni ter jamrali:

»Tata, tukaj manka rokav!«, ali hlačnik, kar je pač zletelo proč. Ali bolj kot je revščino skrival, bolj je na drugih krajih udarjala nazaj. Pravili so, da so učiteljice med poukom šivale in popravljale ter stavile flike na njihova oblačila, tako so se jim otroci smilili.

Kljub temu, da jim je mati umrla za jetiko, se otroci boleznijo niso nalezli, temveč so bili zdravi in trdni ter rdečelični. Imeli so pri hiši koze ter so otroci kar naprej pili kozje mleko, ker drugega je bilo bolj malo.

Kozje mleko pa je močno in izdatno. Pepč je svoje otroke navadil, da so trdo delali, kljub temu, da so bili slabo oblečeni in obuti. Ko so okopavali trte, so otroci jamrali, da jih zebe v noge, pa jim oče Pepč reče:

»Zasujete jih v zemljo, da se bodo ogrele.«

Ko so bili lačni, jim je nabral škaržazobo, jo opral v luži ter zakisal. To je bil opoldanski obrok, mogoče je bilo zraven še malo opresne pogače, če so jo prinesli s seboj. Edino kozje mleko jim je dalo moč, da so prenašali to revščino. Tako je bilo še pred petdeset in več leti.

Zapisal Balincar

Slovarček narečnih besed:

gasa - ulica

je brila mrzla burja - je pihala mrzla burja

perivenca - pralna deska

flika - zaplata

škaržazoba - regrat

opresna pogača - tanka pogača iz koruzne moke z dodatkom soli in vode

SHRANJEVANJE IN POGREVANJE JEDI

Več razlogov je, da hrano shranimo in si jo kasneje pogrejemo, in s tem ni nič narobe. Potrebno se je le držati se nekaj osnovnih pravil, da preprečimo izgubo kakovosti pogretega obroka, pa naj bo to izguba okusa ali konsistence hrane in še bolj pomembno, da preprečimo kvarjenje shranjene hrane, ki je lahko za nas tudi nevarno, če tak kasneje obrok zaužijemo.

Ohlajanje

Preden jed shranimo, jo moramo ustrezno ohladiti. Med ohlajanjem toplotno obdelanega živila lahko namreč pride do razmnoževanja mikroorganizmov in tvorbe nevarnih toksinov. Jed zunaj hladilnika tako ne sme počivati več kot 2 uri, vroče jedi pa ne smemo postaviti v hladilnik. Zmotno je prepričanje, da bi se ta zaradi tega pokvaril. Težava takega početja je v tem, da s tem dvignemo temperaturo hladilnika in tako kvarjenju izpostavimo še vsa ostala živila, ki jih shranjujemo v njem.

Toplotno obdelano jed tako najprej kar se da hitro ohladimo na sobno temperaturo. Pri tem si lahko pomagamo z ohlajanjem v hladni kopeli ali mešanjem. Ohlajeno jed nato pretresimo v ustrezne posode s pokrovom, označimo kaj je v njih, datiramo in shranimo v hladilnik. Še posebej dobro se obnesejo prozorne posode, saj je vsebina dobro vidna vsakič, ko odpremo hladilnik. Za to lahko uporabimo tudi prazne kozarce za vlaganje in tako prihranimo strošek nakupa embalaže za shranjevanje.

Shranjevanje

Temperaturo hladilnika skušajmo ohranjati kar se da nizko. Povprečna naj bi bila 4°C, kar lahko zlahka preverjamo z uporabo prenosnega termometra. Jedi v hladilniku ne shranjujemo več kot dva dni, še boljše je, da jo porabimo v 24 urah. Če želimo jed shraniti za dlje, jo zamrznimo na -18°C in porabimo v dveh do treh mesecih. Živila, ki je enkrat že bilo odmrznjeno, ne zamrzujemo ponovno, čeprav smo ga vmes predelali (npr. odmrznjeno meso spremenimo v omako, ki pa je potem ne zamrznemo ponovno). Odtajano živilo porabimo v roku dveh dni.

Ponovno segrevanje

Za pogrevanje jedi lahko uporabimo mikrovalovno pečico, pečico ali jed pogrejemo na štedilniku. Med segrevanjem jed mešajmo, da se zagotovi ustrezna

temperatura v celotni jedi. Hrano mešamo tudi pri pogrevanju v mikrovalovni pečici, kjer cikel prekinjamo, premešamo in ponovno pregrejemo. Preverimo, da je jed pregreta v celoti. Jed naj bo pogreta na vsaj 74°C, kar uniči večino bakterij, ki lahko povzročijo okužbe in zastrupitve s hrano. Če nismo prepričani, lahko uporabimo vbodni ali kuhinjski termometer.

Hrano pogrevamo le enkrat. Če še ne vemo, kako veliko porcijo jedi bomo pojedli, raje pregrejemo manjši del in postopek ponovimo. Ustrezno pogret obrok postrežemo in pojemo takoj.

A POZOR!

Riž in jedi iz njega so izjema, ki je ni priporočljivo shranjevati in pogrevati. Riž namreč lahko vsebuje spore bakterije *Bacillus cereus*, ki proizvajajo toplotno stabilen toksin. Ta se s pogrevanjem ne uniči, čeprav pogrevanje uniči samo bakterijo. Največ toksina se tvori takrat, ko se jed z rižem ohlaja počasi, pri sobni temperaturi, zato v primeru, da želimo shraniti jed, ki vsebuje riž (tudi čufte ali polnjene paprike, ki jih pogosto shranjujemo) to res kar se da hitro ohladimo na sobno temperaturo in zaužijmo v roku 24 ur ali zamrznimo. Ta bakterija se lahko pojavi tudi v drugih živilih, ki vsebujejo škrob (testenine, škrobnata zelenjava), tako da podobno velja tudi za jedi s testeninami ali krompirjem, zato vsa ta živila porabimo v roku 24 ur od prve toplotne obdelave in po tem, ko so shranjena na nizki temperaturi.

In čeprav se trudimo, da zavržemo kar se da malo oz. nič hrane, vseeno v primeru dvoma glede varnosti živila ali jed raje zavržimo in ohranimo svoje zdravje. Hrano pred pogrevanjem pogledimo ob dobri svetlobi in jo prevohajmo. Tudi če bi pokvarjen obrok povzročil le kratkotrajno prebavno težavo npr. drisko, je lahko dehidracija, ki je posledica tega huda. Kaj šele, če pride do bruhanja ali hujših zapletov zaradi zastrupitve s hrano.

ZDCIVS - ŠPORTNIKI S POLNO PARO V JESEN

V ZDCIVS smo 21. septembra organizirali že 28. športne igre v hoji in 16. športne igre v metanju pikada. Izvajalec iger je bilo Društvo CIV Maribor, ki je za izvedbo izbralo turistično kmetijo Ačko v Štatenbergu, v naselju Makole pri Slovenski Bistrici.

Za traso hoje so izbrali pot od kmetije do cerkve sv. Treh kraljev v bližini in nazaj. Pot je bila zelo primerna za udeležence - civilne invalide vojn, tako da so jo zmogli tudi tisti s težjo stopnjo invalidnosti. Iger v pikadu in hoji se je skupaj udeležilo 55 članov s spremljevalci iz vseh šestih DCIV. Hoja je bila namenjena rekreaciji predvsem pa druženju brez tekmovalnega navdih. Drugače pa je bilo pri metanju pikada, kjer se je že v začetku pojavil tekmovalni duh in hrepenenje po boljšem rezultatu. Na tekmovanju v pikadu je sodelovalo 25 članov s statusom iz vseh društev. Tekmovanje je potekalo v ekipni in v posamični konkurenci pri moških, pri ženskah pa samo posamično zaradi premalo tekmovalk.

Rezultati

Ženske posamično:

1. Marija Vodovnik, MDCIV Celje (275 krogov)
2. Dragica Jovanovič, MDCIV Maribor (226 krogov)
3. Marija Koren, DCIV Primorske (133 krogov)

Moški posamično:

Foto: Tatjana Kosi.

1. Virgilij Metlika, DCIV Primorske (364 krogov)
2. Miloš Benčič, DCIV Primorske (336 krogov)
3. Drago Prevalšek, DCIV Novo mesto (331 krogov)

Moški ekipno:

1. DCIV Primorske 953 krogov (Metlika, Benčič, Godnič)
2. DCIV Novo mesto 793 krogov (Prevalšek, Lukše, Perc)
3. MDCIV Gorenjske 778 krogov (Čerin, Lukman, Požeg)
4. MDCIV Maribor 724 krogov (Jovanovič, Peršak, Pilinger)
5. DCIVS Ljubljana 700 krogov (Gindiciosi, Brežan, Zgonc)
6. MDCIV Celje 657 krogov

Foto: Sara Voršič.

(Vodovnik, Ožir, Plavčak)

Igre v metanju pikada so potekale po pravilniku ZDCIVS. Prav je, da pohvalim izvajalca iger, Društvo CIV Maribor za odlično izvedbo, saj je kljub velikemu številu udeležencev vse potekalo brez kakršnih koli zapletov. Dolžnega pa se čutim pohvaliti tudi osebje turistične kmetije Ačko za gostoljubje in odnos do invalidov in seveda za odlično kulinariko. Še posebej hvala lastniku Vinku, ki je ob podelitvi vsem dobitnikom medalj posamično in ekipno podaril še liter odličnega muškata iz svoje kleti. Pa NA ZDRAVJE z željo, da se tako množična udeležba še kdaj ponovi.

Franc Ožir

DRŽAVNO PRVENSTVO V RIBOLOVU

Stanislav Korbar, vojaški mirnodobni invalid iz Hrastnika je tudi letos ZDVIS zastopal na državnem prvenstvu Zveze za šport invalidov Slovenije - Slovenski paraolimpijski komite v športnem ribolovu, v stoječi kategoriji. Prvenstvo je bilo 2. julija na tekmovalni trasi na reki Savi v Rožnem pri Brestanici. Izboljšal je lanskoletni rezultat in v sektorju C, enem od treh, **postal prvak!** V skupni razvrstitvi **pa je tudi letos zasedel drugo mesto.** Čestitamo!

Andreja Markovič

TEKMOVANJE V STRELJANJU Z ZRAČNO PUŠKO

V začetku junija, v času občinskega praznika, smo organizirali 10. tekmovanje v streljanju z zračno puško za vsa društva vojnih invalidov Slovenije. Povabilu se je odzvalo 8 društev (DVI Celje, DVI Dolenjske, Posavja in Bele Krajine, DVI za Koroško, DVI Ljubljana, DVI Maribor, DVI Severne Primorske, DVI Slovenske Istre Koper in DVI Zasavje). Tekmovalo je 23 strelcev, sodnik je bil Žarko Milič. Po končanem tekmovanju smo se družili v pozne popoldanske ure.

Rezultati:

Streljanje-posamično VI:

1. Žare Milič DVI Zasavje	163 krogov
2. Janez Šepic DVI Dolenjske	154 krogov
3. Oton Pok DVI za Koroško	152 krogov

Streljanje-posamično VI SH2:

1. Alojz Sever DVI Severne Primorske	170 krogov
2. Marko Saksida DVI Severne Primorske	167 krogov
3. Tone Kastelic DVI Ljubljana	166 krogov

Streljanje-posamično DČ:

1. Darko Šajhar DVI za Koroško	182 krogov
2. Pavlina Glušič DVI Celje	154 krogov

3. Avgust Kirič DVI Severne Primorske	152 krogov

Streljanje-ekipno:

1. DVI Severne Primorske	489 krogov
2. DVI za Koroško	476 krogov
3. DVI Ljubljana	456 krogov
4. DVI Celje	446 krogov
5. DVI Zasavje 1	433 krogov
6. DVI Dolenjske, Posavja in Bele Krajine	424 krogov
7. DVI Maribor	346 krogov
8. DVI Slovenske Istre Koper	270 krogov
9. DVI Zasavje 2	212 krogov

Urška Holešek

PRVENSTVO ZDVIS V ŠAHU

Letošnje prvenstvo ZDVIS v šahu je bilo v soboto, 16. septembra 2023, izvedlo pa ga je Društvo vojnih invalidov Maribor. Šahovski turnir se je odvijal v prostorih gostilne Taborka v Mariboru.

Tekmovalci so bil iz šestih društev vojnih invalidov.

Rezultati:

1. Branimir Javornik, DVI Maribor
2. Milan Končar, DVI Gorenjske
3. Milan Golja, DVI Gorenjske

Vladimir Pegan, foto: Vladimir Pegan

NAGRADNA KRIŽANKA

AVTOR: MATJAŽ HLADNIK	MANJŠI GRAH	ŽELEZEN DROG ZA LOMLJE- NJE KAMENJA	ORGAN VIDA	ŠPORT V RINGU	URBAN KODER	ŠPANSKI EVROPSKI POLITIK (JAVIER)	GESLO	AUDIJEV KARAVAN	BARVA KART	SLAVKO ADAMLJE	ŽLEBIČ V LESU	PES, IZUČEN ZA LOV NA LISICE	TORBA ZA SPISE
KROGLA, KI UPO- DABLJA ZEMLJO							ZDRAVILO V ŠKROB- NEM OVOJU						
ZADNJA STOPNJA BAROKA							LETALEC						
							TV VODI- TELJIČA ŽNIDARŠIČ						
MALAJSKA UBIJALSKA MANIJA					REKLAMNI LIST					KONICA, BODICA KRATIČA EKSPLO- ZIVA			
20. IN 10. ČRKA			VW ENOPRO- STOREC DOBRO BITJE						TERCET				
									BODEČ NJIVSKI PLEVEL				
PISATE- LJICA PEROCI				AMERIŠKA FILMSKA IGRALKA (JENNIFER) POLT							ČRT VOGLAR NAŠA DENARNA ENOTA		
POGODBA, DOGOVOR								DEBELEJŠI ZREZEK IZ STEGNA EDI ŠELHAUS					
POMOČ: BALE KONTRAKT POKOT SHARAN	REVNOST, SIROMAŠ- NOST	ŽELATINA				PREDEL. OBMOČJE				60 MINUT			
		IZDELO- VALEC ČEPIČ				CRKOVINA				PEVKA ERBUS			
ŠOLAR							GOŠTIL- NIČAR, KRČMAR KRUŠNI OČE					VLOŽEK, VRIVEK	JAMA ZA HRAMBO GAŠENEGA APNA
ENOTA ZA MERJENJE JAKOSTI ZVOKA				PUSTNO PECIVO SKOTENI MLADIČI, GNEZDO				ŠPANSKI TENISAČ (RAFAEL)	MOČNO ŽAREČA ZVEZDA JUŽNO VREME				
OTO PESTNER			PUNKTI- RANJE ANGLEŠKI IGRALEC (Christian)								RADKO POLIČ		
											HUMORIST GAŠPERIČ		
HRVAŠKI PEVEC IZ SPLITA							GL. MESTO TEKSASA SLIKAR IN GRAFIK ŠUBIČ						
VISOKA, MOGOČNA GORA					UGLED					MNOŽINSKI OSEBNI ZAIMEK EVA GREEN			
					ORNELLA MUTI								
KAVBOJ- SKA PIVNICA							UČENEC OBRTI						
OBRAVNA- VANJE, RAVNANJE							OTOŽ- NOST, ELEGIČ- NOST						

Rešitev križanke pošljite na: **ZDVIS, Hacquetova 4, 1000 Ljubljana.**

Med prispelimi pravilnimi rešitvami bomo izžrebali tri nagrajence.

Nagrajenci iz prejšnje številke:

1. **Lidija Skubin, Dobrovo v Brdih**
2. **Veronika Egelič, Ljubljana**
3. **Marija Slmonič, Idrija**